

Hyvä tietää **KOHDUNKAULAN SYÖVÄN SEULONNASTA**

Seulontaan kannattaa osallistua –
syöpä voidaan ehkäistä!

Suomen Syöpärekisteri

KOHDUNKAULAN
SYÖVÄN
SEULONTA

KOHDUNKAULAN SYÖPÄ

Mikä on kohdunkaulan syöpä?

Kohdunkaulan syöpä on maailman toiseksi yleisin naisten syöpä. Suomessa se on harvinaistunut kansallisen seulontaohjelman ansiosta: vuosittain todetaan noin 150 uutta kohdunkaulan syöpää. Tautiin voivat sairastua myös nuoret, hedelmällisessä iässä olevat naiset ja Suomessa kohdunkaulan syöpä on viime vuosina valitettavasti yleistynyt juuri 30–40-vuotiailla naisilla. Syövän oireena voi ilmetä ylimääräistä tai yhdynnän jälkeistä verenvuotoa tai poikkeavaa valkovuotoa, mutta tauti on alkuvaiheessa usein oireeton.

TIESITKÖ?

Koska kohdunkaulan syöpä kehittyy hitaasti, esiasteet voidaan löytää seulonnan avulla.

Kohdunkaulan syöpä kehittyy esiasteiden kautta. Esiasteet ovat solumuutoksia, joista suurin osa paranee itsekseen ilman hoitoa etenkin nuorilla naisilla. Osa solumuutoksista kuitenkin jatkaa etenemistä pahanlaatuisiksi

taudiksi. Solumuutosten kehittyminen syöväksi kestää yleensä pitkään, jopa kymmenen vuotta.

Mitkä ovat kohdunkaulan syövän riskitekijöitä?

Tärkein yksittäinen taustatekijä kohdunkaulan syövän synnyssä on sukupuoliteitse leviävän ihmisen papilloomaviruksen (engl. Human Papilloma Virus) eli HPV:n aiheuttama pitkitynyt tulehdus. Kohdunkaulan syövän muita tärkeimpiä riskitekijöitä ovat tupakointi ja klamydia. Tupakointi esimerkiksi pitkittää HPV-infektiota ja hidastaa sen paranemista.

Miten kohdunkaulan syöpää voi ennaltaehkäistä?

Esiasteita voidaan löytää seulonnan avulla ja hoitaa ennen kuin varsinainen syöpä pääsee kehittymään. Tehokkaan seulonnan myötä kohdunkaulan syöpä on Suomessa vähentynyt: neljä viidestä syövästä saadaan kokonaan ehkäistyä! Kansallisessa rokoteohjelmassa on nykyään myös HPV-rokote, jota tarjotaan 11–12-vuotiaille tytöille.

KOHDUNKAULAN SYÖVÄN SEULONTAOHJELMA

Kenelle?

Kaikki suomalaiset naiset kutsutaan kohdunkaulan syöpää ehkäisevään seulontaan viiden vuoden välein. Yleensä ensimmäinen kutsu tulee 30-vuotiaana, viimeinen 60-vuotiaana.

Kohdunkaulan syöpään voivat sairastua kaikenikäiset naiset eikä sukupuolisella suuntautumisella, seksuaalisella aktiivisuudella tai käytetyllä ehkäisymenetelmällä ole merkitystä. Jokaisen naisen olisi siis hyvä osallistua seulontaan. Myöskään raskaus, imetys tai kohdunpoisto eivät estä seulontaan osallistumista. Seulonnan kustantaa kotikunta, ja se on osallistujalle maksuton.

Miksi seulontatutkimukseen kannattaa osallistua?

Seulonta on tehokas keino ehkäistä syöpää. Suurin osa kohdunkaulan syövästä löytyy naisilta, jotka eivät ole osallistuneet seulontoihin. Seulontaan kannattaa aina osallistua, vaikka vastaava tutkimus olisikin tehty lähiaikoina muualla.

TIESITKÖ?

Testaaminen tiheämmin kuin 3–5 vuoden välein ei tutkimusten mukaan ole tarpeellista, jos mitään oireita ei ole.

Mitä seulontakäynnillä tehdään?

Seulontakäynnillä hoitaja ottaa seulontanäytteen emättimestä, kohdunsuulta ja kohdunkaulakanavasta. Seulontanäytteenä käytetään irtosolu eli Papa-näytettä tai HPV-näytettä. Näytettä ei mielellään oteta kuukautisten aikana, koska sen tulkinta on tällöin hankalampaa. Näytteenotto voi tuntua pienenä nipistysenä ja muutaman päivän ajan sen jälkeen saattaa esiintyä tiputteluvuotoa.

Seulontakäynnin aikana täytetään myös esitietolomake. Näytteenottoa edeltävien kuukautisten ajankohta on hyvä tarkistaa ennen seulontakäynnille saapumista.

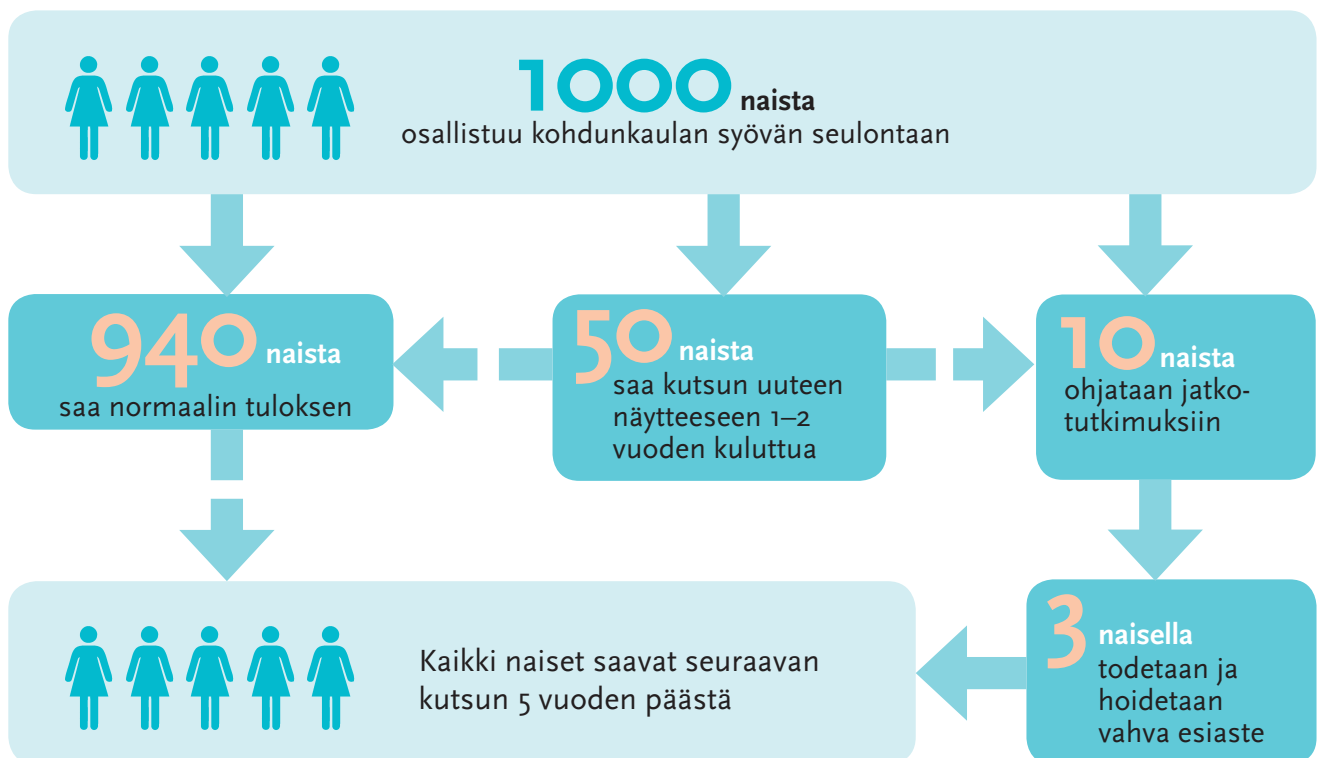
Minkälaisia seulontatestejä käytetään?

Papa-näyte on emättimestä ja kohdunsuulta otettava irtosolunäyte. Näyte koostuu kolmesta osasta: jäätelötikun tapaisella puulastalla otetaan solunäytteet erikseen emättimen pohjukasta

ja kohdunsuulta, kohdunkaulan kanavasta soluja otetaan puolestaan pienellä harjalla. Papa-kokeessa näytelasille kiinnitetty ja värjätty irtosolunäyte tutkitaan valomikroskoopin avulla ja normaalia poikkeavat solut ja soluryppäät tunnistetaan ja luokitellaan. HPV-näyte otetaan kohdunkaulan kanavasta pienellä harjalla. HPV-testin avulla tutkitaan, löytyykö kohdunkaulan kanavan soluista yleisimmin syöpää aiheuttavien HPV-virusten eli ns. suuren riskin virusten DNA:ta.

Miten tulos ilmoitetaan?

Testitulokset ilmoitetaan sinulle henkilökohtaisella kirjeellä. Yli yhdeksällä kymmenestä vastaus on normaali eli mitään kohdunkaulan solumuutokseen viittaavaa ei ole löytynyt. Jos seulonnan perusteella on aihetta jatkotutkimuksiin, saat siitä vastauskirjeessä ohjeet. Lähes aina silloinkin kyseessä on lievä muutos, joka ei ole syöpä eikä edes sen esiaste.

MIKÄ IHMEEN HPV?

Miten HPV tarttuu?

HPV-infektio tarttuu ihmisestä toiseen limakalvo- ja ihokontaktin kautta. Yleisimmin tartunta tapahtuu yhdynnässä, mutta myös suuseksin tai käsien välityksellä. Tartuntaa on oikeastaan mahdotonta jäljittää, sillä infektio on yleensä oireeton tai oireet voivat puhjeta vasta useiden kuukausien tai vuosien jälkeen. Myös oireeton henkilö voi tartuttaa toisen ihmisen. Käyttämällä kondomia tartunnalta voi välttää. Kondomi ei suojaa infektiolta kuitenkaan täysin varmasti (tutkimusten mukaan noin 70 %), koska HPV voi tarttua ihoalueilta, joita kondomi ei täysin peitä.

Miten HPV-infektio ilmenee?

Oireettomuuden vuoksi ihminen ei yleensä tiedä saaneensa HPV-infektiota. Solumuutoksia ei edes voi nähdä paljaalla silmällä. Kondyloomat eli visvasyyliä ovat tiettyjen HPV-tyyppien aiheuttamia näkyviä syyliäisiä muutoksia sukupuolielinten ja peräaukon alueella. HPV-infektion oireena voi hyvin harvoin olla kutinaa, kirvelyä, haavaumia tai jopa verivirtsaisuutta, jos kondyloomat sijaitsevat virtsaputken suulla. Kondyloomat eivät kuitenkaan kehity syöväksi.

Mitä syöpiä HPV aiheuttaa?

HPV-infektio voi aiheuttaa ihon- ja limakalvon solumuutoksia, jotka infektion pitkittyessä voivat edetä syöväksi. HPV voi

aiheuttaa sukupuolielinten, peräaukon sekä suun ja nielun alueen syöpää. Syövän kehittyminen kestää yleensä kauan, jopa kymmenen vuotta. Yleisin HPV:n aiheuttama syöpä on naisten kohdunkaulan syöpä.

Miten HPV-infektion voi parantaa?

HPV-infektioon ei ole olemassa parantavaa lääkitystä. HPV-infektio kuitenkin paranee yleensä itseksensä elimistön oman puolustusjärjestelmän avulla parissa vuodessa. Kohdunkaulan syövän esiasteita voidaan poistaa toimenpiteessä. Kondyloomia voidaan käsitellä apteekista saatavilla reseptilääkkeillä ja joskus niitä voidaan poistaa myös kirurgisesti, jäädyttämällä tai laserin avulla.

Miten HPV:ltä voi suojautua?

Uuden tai vieraan seksikumppanin kanssa tulee käyttää aina kondomia. HPV:tä vastaan on myös kehitetty rokote. Suomalaisessa rokoteohjelmassa on käytössä rokote, joka suojaa yleisimmiltä kohdunkaulan syöpää aiheuttavilta HPV-tyypeiltä. Tällä hetkellä rokotetta tarjotaan maksutta kaikille 11–12-vuotiaille tytöille. Rokotteen arvioidaan estävän neljä viidestä kohdunkaulan syövästä ja sen on todettu estävän 95 % kohdunkaulan syövän vaikeista esiasteista. Rokotteella voi olla kuitenkin tehoa myös muita HPV:n aiheuttamia syöpiä vastaan. Rokotteen teho on selkeästi paras, jos sen ottaa ennen kuin on aloittanut seksielämän.

LISÄTIETOJA
JA VIDEO
SEULONNASTA:
www.kohtuseulonta.fi

